

Snickaren Edv. Kristiansson 1 / 1312 David Trill
Krigsmyr, Tvarberg 13/2 LUNDs UNIVERSITETs
FOLKMINNESARKIV 1920
Junge hd. De Svarteborgare berättar. 13/2
Sagor, sägner o. historier.

Ett av mina kasta sagosmålar vid folkmunnesamlandet i Balansläv år 68-åriga snickaren Edward Kristiansson i Skogsmyr i Svarteborgs socken. Efter honom har jag för år 1919 överlämnat till Västsvenska Folkmunnesföreningens arkiv en nidsvisa — som jag f. ö. sköt efter en paar år —, 47 sagor och 25 nr av tro och sed. (Varje s. inrymmar längre eller kortare meddelanden).

Ett par sägner har införts i Em Et 1919. Njälur har Edward i Skogsmyr till ~~och~~ överlämnat en sagan och två visor till arkivet. Av vad jag i är upptecknat efter honom, lämnas här en urval. Till detta kommer ytterligare ^{en tjugatal} ~~och~~ ^{och historier} sagor, många visfragment, en antal gätor samt uppgifter om folklig overtro.

(908)

Edward i Skogsmyr är en berättelse med stora kunskaper om de finsta odalarna i sin bygd. Som berättaren är han sovåd att exakt återge, men hans språk är mycket skiftande: än en ganska värdat riksspråk, än typisk dialekt. Den senare kommer, som sig bör, tydligast i dagens, när han går upp i en berättelse, så att han för innehållet glömmer formen. Hr folkloreskildrarens synpunkt är detta naturligtvis väst, ty folks historier bor inte gärna skrudas i språklig "frack och vit halsduk".

I. Sagor.1. Gullbrann och hans hustru.

Då var en karl, som heter Gullbrann, och han å hustru hans var så samsö (enig).
Då var, ^{bra} att han gjorde. Då var maggen, som trädde, hon skulle bli von en gang. Då ville de se. Han förtmartnan må e ko, Gullbrann, och den bytta han iburt innod en häst. Då ble ko se gla, nu han tala

um då, ~~fjärn(för)var~~³ skulle få kort te körka. Han
härnté den hästen, sán. Den hadén bytu burt å fåw

en gjord. — "Å, se trevlit då va! Så ska os få en gjord,
sum gav han. Släpp in den gidda!" sa do te dum.

— "Ja, ja har a'nte haunna", sán. Han hade bytu
te sá en tupp. Då ble kärreng gla, att de skulle få
en tupp, sum kunnas gala. "Släpp in tuppen!" sa ho.
Nå, han hade bytu burt den å fän mad i stållt
(stålkt). "Å, härre väl då va! Då kan du släppa å
kommun hem sätten!" sa kärreng.

2. Björnen, som spikte se folk.

Raven skulle te (visa) björn
folk. Se träffa de en peltunge. "Å, då folk?" sa
björn. — "Då ska bli folk", sa raven. Se träffa de en
gubbe. "Å, då folk?" sa björn. — "Då har vurt folk",
sa raven. Um ~~e~~ e stunn kom då en jägare. "Å
folk. Stanna no å tilla på den!" sa raven. Jägaren
han sköd, å se sprang björn te raven. "Falk vell ja

alleri se mer, sán. "Dau pega på má má en hopp a
kasta jol a sánu, se já hull på a bli bliu", sán.

3. Var går solen upp?

Raven i vargen slopp va um,
var sole står upp. Raven piaströf, atu då va i väster,
a vargen sa, atu då va väster. Se geck de burt un-
ner e li, a där va då ett stort berg a väster. Där
la de så i lä. "Där ser du, atu ho står upp i väster",
sa raven, nuv de feck se, ho lyste.

II. Övertroiska sagnor.

1.

Så va en par, sum hull a Trosska
um otta. Den ene han skulle visa, atu han kunde ta
så upp, um han hängde på. Så tog han a hängde så,
a nuv snara drog åd um halsen, skulle han tagge
tag i nebet a ~~längre~~ lufta (lyfta) upp så. Men då
i dásamma sum snara drog åd, kom då e skada
(skada) a Toss ljuset. Han ble hängnes där, va givet.

Brahmslant
Brattbo, pr
ppm. N. Brill
e. år 1920

5

1312

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En präst i Norrland hade vart i

söckekyrk. Den död¹¹(dog), sum han va ras. Prästen å
en a'n(annan) geck¹² uts, å da¹³ ~~dog~~^{gjorde} prästen en tecken
må nävew. "No å han dö", sa prästen, "no renge de
för horom". Den andre hörde cugutung. Då va himmelen
klockar, de rungde må. Den andre, när han trampade
prästen på väster fot¹⁴ i luta så in under kappan,
då kunne han höra renge (ringningar).

3.

En präst i Svarteborg stodg¹⁵ å mull-
kasta ett lig. Så hade han den lange näsdugen um
fingern, sum de hade för prästens. Då va, sum
han blc roget ur nävew pån¹⁶ ner i grave. Då va
moggen, sum velta upp 'en, en är begravunge.
"Låt den legga! Ja kommer snart dit, ja må dö", sa
prästen. Han död¹¹ ännu snart.

4.

Gudle Klockare-Johannes i Dingle
han hörte e psalm, surn de sjong i lufta. Da[?] va
første versoen på psalme, å han svara mā den
siste. Sin ce fekt, han sån lust å sjonga, å han ble
klockare han[?].

5.

De kunne stämme mā ornar.

X. i Kolstorp va nu en, surn tala samma. De kall
på å arbeta aldedes här merikrys, inellum
station å bauvaktarno — Da va e toromyr där. De kom
da[?] en orm, å de slapp eten i råga'n ente. De hade
de hurt da[?], att de kunne stämme mā mā
ornar. "Kom igew uru jamt en timme", sa det
te'n. De la upp klocka, å han kom presis på me-
nuten. De slapp ihjal' n. — Da[?] va de aldedes sakre
på, att de kunne stämme mā mā ornar.

En orme skulle komma å ha sitt
kamrater må, å en Karl skulle komma må sitt
kamrater. De kom på ännre dä, ormanne. Karlade
va klädd, se ormane kunne inte skada dem. De hade
må så[?] lejar (har) å toff över dem må.

7.

En hadde stått måte må or-
mane. Han krobt upp i en träd, å se hade han
håt varms underikryp, aldedes i en renig, å
dä va han bärja, far smaormane de skulle
unkomma i varmen. Men se kom hindormen ja-
raus å toff 'em.

8.

Min pappa tala om, att hans
bror, J., å en ain de bröttas. Se kom de invid en
stor kniv, å den satte så i lärt på en drayp
där. Då kom ente en enda bloddrabba. De kunne

stämme ble, hagge tva dum, sa pappa.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

9.

En galbbe var ja' kurt tales um,
sum kunne stämme ble. Han va åd körka, å da' flof
nåsa upp på mare, se ho burja å ble. Han hull på
å röq åd. Eubben han sprang upp i körka å fråga, um
da' va nogen, sum hade en sundassmurd sko på sa'.
Ja, då va e kärreng där. Ho lät 'en (lät honom) få en
sko. Han sprang tebaga å sloff mare över måla må
skor, å så sa han:

"Deu ble stille stå
sum den bild i helvete sto
i da, nu kärrengx smurde sive sko!"

Då stämme bleon nu åd.

TH. Lokalsägner.

1.

En par km. från Hällevads-
holmsstation vid en gängtig mellan gårdarna Långvall

och Lilla Röpsång ligger est tänlijew brauta Rödklevsberget. Hiv spåkar det, säger man. En person har berättat, att det stora adjur, som enligt en vanlig Tradition finns i Bullarsjön, stiger upp hundst och andas vid Rödklev, som ligger c:a 5 km. söder om S. Bullarsjön. — Nåra berget, på gården Lilla Röpsång, har man en grävfallt. — — — Edward i Skogsmyr berättar:

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

I Rödklev ska då finnas mögge, har de sagt. När de gick där förbi um nattet, har de kunnat se, att e gillekodja har honge ud igem (hangt ut igenom) berget. Nå, då har ente lockas å fän fåw i ta. Då har ente gjör.

2.

Uteför Ulbergshamn (Torsås socken) är där e ö många stora och mindre stenar. Där ska være sanns (sådana), sum gjattare kasta, när de slags må varandre. — Ja, där i skargårn tor de på allten.

De värp, de kalla, har de kasta e synd, när de geck förbi. Då va två, sum geck ifrå Moo korka, å de va venske um en placka, sum de vello ha, bagge två. De slago, å den eur ble på vapptäcket. De kallat Karpehållene. Den andre han ble leggans i Ivete (Fretens) hårtehage. Där dö^r han. De skulle kasta e synd på dem, när de geck där, å då ble de av måⁿ e synd själva. Då va en pinne elle en sten - Då va nu varaktare - de skulle kasta. Där ve Karpehållene å då en stenhög på ungefär en å en halv meter.

4.

Strax intill Singe station vid den nya lantmannaskolan ligger Singe källa, som är mycket beröktad i bygden. Den flyttar sig tre gånger; tredje gången skall världen förgås. - Edward i Skogsmyr meddelar följande sager:

Då va eu, sum skulle male dju-

Söderberg, Söh.

11

9. mull 1920.

per i Dengl källa må̄ lo. De cäjor, an där å̄ engen båtar,

Jā sa dā i källa: ~~ta~~

1312

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Mål du mina väggen,

skå jā make din lagga" —

han skulle fall i, vell sätta.

5.

~~Seu~~ ^{Seu} mest betydande platsen

i Kville socken var nog förr i världen Rabbalshede ("gamla Rabbalshede") med gästgivargård, brunnar, forsaljning m. m. Varje höst hålls en mästarkonst besökt här marknad här. När järnvägen kom till, fick man stationen Rabbalshed, c:a 3 km. från den gamla utropollen. —

Om mannets uppkomst säger min sagsman:

Rabbalshed dā har de förklara sā, an dā va ett herrskap, sum gick där os en tellefälle. Jā va dā halt på hällen, å̄ en av dum föll omkull där. "Här å̄ rassballere före!" va dā en, sum sa. (Rassball = "skinka"). Jā kom dā mannet. — Dā

kan väl hända, att då är så. På nätet sätter ska då ju ha blivit upphallat.

Bokslut
Tunne
Grottebo
Grottebo
ppps

LUNDs UNIVERSITETs
FOLKLIVSARKIV

III. Historier om marbor och göshor.

upps. Då ar till
bör lär Risthavaret.

Då va en marbu i en sjöman, den skulle klättra i neppen. De skulle se, men sum var styrkast. Marbun hade aldrig försökt å klättra. Nå han kom upp en lit, rann han ner i däcket. "Gör make te då!" sa'n. Sjöman försökte hoppa, han må, men han kull på å slä ikjäl sa.

2.

Då får ve väl tala på den, sum skulle simma i kapp. Då va en marbu i en sjöman. Då va langgrunt där, så de fäck vada ut, innan de kom te dyupt vattnen. Marbun hade må så en start kryto må mat, sum han har. Den andre fråga, va han skulle ha då tell. "Hå hä", sa marbun, "ja tankar vara kostar tre-fyra dar!"

Då våga den andre så cutte på, så då ble enger
tävlaw. Han ble närd, sjöman.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3.

Årne 1539

Då kom två marbönnar in hos
Kärren. Ho hadde koga gröt å lufta å gryta,
å den sto på galvet å kaka. "Då va e präkt' gryta,"
sa d. ja, den va då så bra, sa ho, för den kaka är
så sjölv. Marbönnane de velle modvändit ha köpt
gryta, sa de, men Kärrenge hade ont um ve, å den
gryta va då så präkti. De sist feck de köpt 'a
för en högt pris.

Årne 1560

De stop gryta å kom ut på en
sjö å skulle kaka på isen. De satt, så de hule
på å frys ihjäl, å gryta kaka 'nte. Då ble de
arge å hopp hul på isen å kasta gryta i. Så feck
de se, att då gick upp bubbler. "Ja, nu koga
ho!" sa d. Den ene stop å gick ner över 'a. Når

den andre lange hadde vänta, så frågān: "Kan
kla dā av dā?" När han dā aldri kom upp, gick
han ner, han må.

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

4.

Tva markbonnar skulle göra
uppr ell i skogen å kaga. De fick ente ell på
nogge sät. De hade enge famistegnar. Den ene
hade örn, att um han fick en slag i ansiktet,
så brukn se gnister. "Hö di, bror", sán, "ja
ska slå dā over nasa, så får du ell." Bla feck
så en dra påg å slag'en över nasa. "Får du
ente ell nu, då får du aldri!" sa den andre
staknarn. Han töckte, då va ell, aut, sum va.

5.

De hade skampall i kökene
för i världen. Dér skulle de setta, sum hade
begått mat brot, å så eter questjänste skulle
de skräftas inför församlinge. Då va en, sum hade

sitter fast för bron, och han skulle få kökesskraft. Då kom då in en tjörbo (Tjörnbo) te fastlannet, och han hade gått in i korka. Han båt sett, dena bratskengor för han hade sittit så länge, sår. Så steg han så näck ur korka.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

När han då skulle fram å skreftas, så kom körkevåktaren å ledde fram tjörbon. I prästens man stop i övern å Präga, men han erkände, att han hade synda. "J'ā ifrå Tjörw, ja' har vurt ud å skyssa (skjutat), ja' ved ente mit!" saara tjörbon.

6.

På Tjörw va då så, att um tria man hade sett en djur, som kunne vara farlit, så skulle de ha skallgang över hele ö. Jo, då va tria, som hade sett ett fariskräckelset djur. Ja' va enge än nå än å ställa te omå skallgang

å få våra uppfoek. De slut feck de dets konstic djurct
yterst på öe, å då skreg anfárarn: "Var nu kann-
festa kampar! Ð'a bjárn!" — Nå va en hare, å kan
hoppa i sjon.

V. Skamtraumna historiet.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1.

Nå va en, sum gráude nor en
skan, å då bestämde han, att den, sum skulle kumma
ta upp skatten, han skulle ha mörda sju helsukten
(-syckom). Nå va en, sum gjorde då. Då sätta sju
kyrkengar, å så feck'en skatten.

2.

Nå va tia, sum slop va en gang.
Den ene vänta alls murkeråsl, sán. Han skulle gå
te hemhuset ve körka å hänta en ben. Den andre
hade spronge före å gont så där, å veggat ben
han skulle ta, så sán: "Ta'nte då! Ð'a usta! —
Ta'nte då! Ð'a far mins!" å så där. Han tog en den

å sprang må, å den andre sprang etter å lattos (lat-sade), han velle ha't. Se kom han in å kastat ifrå sa. "Här å dä", sán, "men han á etter å velle ha't."

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3.

"J da har já predika far mange ämer!" sa en präst på Herrvågen ifrå kirkas te en herrskab, han hade må sa. - "J' ända ua pastarn se hyste, se han kalla dum far 'älkare bröder!" sa de.

4.

En dräng ble skylla utta (utav) bón, att han stule kurv ifrå'n. Då neckta'n te. Då velle bón, att han skulle svára, att han enda hade gjort 'et. Nå, han kunne inte svára, sán.

"Få ska län dä", sa bón. "Si no etter, sum já sin före!" Se sa bón: "Här já togge kurven, se fan ta mej!" — "Ja, järna far mej!" sa drängen.

Bohuslän - Jönge - Söderborg 18

Nypt. 1920 David Grill 5.

1312

Bor. Fredrik Eli. Kristiansson "No ser ja då då, att ente min
kär (karl) har dracke (drunkit, supit) i natt," sa
karrenge. Då va dan eter, å han ^{var} ~~se~~ turat, se
han dracke var stunn.

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

6.

Belleman hade fått ^{tag} i en spaa
(spade) å hule udé på borggården i grov. Så kom kungen
Han fråga, va han gjorde. "Ja ska ha begravn-
ning te plånboken", sän. Ko va tom å då så ud,
sun han aldri skulle få mögge i 'a.

7.

En marskär skulle i krig, å då
va han hos en svensk skräddare å växa, ån
han skulle satte en järnplätt far hjärtat. Se i
kriget feck marskären strygga å feck fly. Då kom
då ~~en~~ kula å träffa marskären i än, å där hade
skräddaren sätta järnplätten. "Djädran i den svenska",

typkete norrskon, "han vevste, var hjälpat sät?"

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

VI. En djursågen.

Arren, tuppen i gäken skulle ha e kta saufäut. Den, som först väckna, han skulle få 'a ensammew. Omnu han väckna fast. Se sa han: "Kus å mi, kus å mi!" Se väckna tuppen: "Läckes te go kui!" Läkken han kom sist. "Go' kui - feck du - go' kui - feck du!" sa han.

Det här framtagda materialet är, som synes, tämligen braligt. Edvard Kris-tianssons specialiteter som berättare är troldoms- och spökhistorier samt skämtteaterna också dater, ifrån det mestrigare slaget. För kannedom om folket s humor kan dessa till synes aktydliga historier av den största rike. Då min berättare

20

1312

Ännu inte är utpräglad, hoppas jag på ytterligare
ekorar. Här vil. jag emellertid passa på tillfångat
och tacka honom ~~och~~ för hans livliga intresser.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Munkedal nov. 1920.

David Brilf.